

ТНПУ  
MAGISTERIUM

Москва : 2013. 146-148 с.

5. Технології професійного розвитку педагогів: метод. порадник.  
URL:

[http://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kafedra\\_fod/elektr\\_zbirn/R3/R3.htm](http://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kafedra_fod/elektr_zbirn/R3/R3.htm) (дата звернення: 20.11.2020).

6. Чикуров О. Что такое Workshop?: пособ.Для Организаторов практических семинаров. Псков : ПРАОВ, 2001. 59 с.

**Корженівська Ю. Ю.**

*магістрантка групи мСР-21*

*факультет педагогіки і психології*

*ТНПУ імені В. Гнатюка*

**Науковий керівник:**

**Петришин Л. Й., д. п. н., професор**

## **ОСОБЛИВОСТІ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

**Актуальність теми дослідження.** Сучасний освітній процес спрямований на формування і розвиток особистості учня, здатної інтегруватися в соціум на основі засвоєної в школі культури поведінки, соціальних норм і цінностей, становлення світогляду і самовизначення учнів. Результатом освітнього процесу в сучасній школі є соціальна компетентність випускника.

М. Лук'янова розглядає поняття «соціальна компетентність» як «свідоме вираження особистості, яке виявляється у її переконаннях, поглядах, відношеннях, мотивах, установках на певну поведінку, у сформованості особистісних якостей, які сприяють конструктивній взаємодії» [4, с. 41-47]. Соціальна компетентність є метою будь-якої виховної програми і ядром соціалізації. Великі соціальні відносини і зв'язку в сучасному світі, складні соціальні дії, освоєні особистістю в період дорослішання, соціальні об'єкти, які надають вплив на соціальний досвід школяра, вимагають, щоб процес формування даного виду компетентності враховував специфіку умов життя сучасної людини.

**Метою статті** є аналіз категорії «соціальна компетентність» та характеристика особливостей соціальної компетентності дітей

шкільного віку.

**Виклад основного матеріалу.** Соціальна компетентність полягає у знанні стандартів та правил спілкування та поведінки в суспільстві, знання продуктивних способів взаємодії з іншими, знання власних особистісних якостей, що сприяють успіху, бажання проявити себе у соціально прийнятній діяльності, у досягненні успіху, ціннісного ставлення для творчості, до себе та інших людей. Молодший шкільний вік ефективний для розвитку соціальної компетентності, оскільки у цей період відбуваються зміни в мотиваційній, когнітивній, емоційній та поведінковій сферах, в способах взаємодії з іншими, в розвитку моральних, психічних та фізичних аспектів. Теж формується довільність психічних процесів, процесів підпорядкування мотиву, починає проявлятися емоційна реакція на виховний вплив.

До структурних компонентів соціальної компетентності школярів входять:

– особистісний (соціальні якості, індивідуальні особливості особистості);

– комунікативний, що включає в себе навички спілкування та готовність дітей до співпраці і спільної діяльності;

– моральний (адекватна оціночна діяльність, емпатія, нормативність вчинків);

– ціннісний (розуміння цілей діяльності, адекватний рівень домагань, усвідомлення цінності себе) [1; 3; 4; с. 45-47].

Як і будь-яка інша компетентність, соціальна компетентність базується на досвіді і діяльності самих учнів. Придбання компетентності безпосередньо залежить від їх активності. А формування компетентності пов'язано з педагогічними новаціями змісту, форми і технології виховання. Процес формування соціальної компетентності в шкільному віці характеризується інтенсивним розвитком соціальних відносин, зміною соціальних ролей і функцій, розширенням соціально-морального взаємодії дітей з навколишнім соціумом, динамічністю соціальних уявлень, особливим ставленням до світу. Соціальні вміння і навички формуються в безпосередньому досвіді дитини, в спеціально організованій діяльності. Особистісне становлення дитини вимагає включення її в процес самостійного придбання соціального досвіду і освоєння

ТНПУ  
MAGISTERIUM

соціальних відносин.

Особливості та умови формування соціальної компетентності у школярів пов'язані з такими аспектами:

- прагнення і рішучість до прояву компетентності (мотиваційний аспект);
- володіння інформацією про предметний характер змісту компетентності (когнітивний аспект);
- ситуаційні прояви компетентності в різноманітних ситуаціях (поведінковий аспект);
- ставлення до компетентності і об'єкту її застосування (ціннісно-смысловий аспект [2, с. 25-26]).

Безпосередній вплив на становлення, розвиток соціальної компетентності мають певні якості особистості, наприклад такі, як емоційна стійкість, врівноваженість і активність, чуйність, тактовність, уважність до людей, чесність, акуратність і інші якості. Сформованість цих якостей потрібно школяреві для встановлення позитивних відносин з однолітками і дорослими людьми.

Особливості формування соціальної компетентності у школярів співвідносяться до того, що вони сформовані переважно в процесі навчання за допомогою змісту навчальних предметів. Перші роки навчання в загальноосвітніх установах характеризуються соціально-психологічною адаптацією до нової соціальної ролі учня, апробації моделі взаємодії в умовах нової соціальної ситуації, формування характерного і своєрідного стилю навчання. Специфіка соціальної компетентності в освітньому середовищі в період шкільного віку полягає в тому, що вона присутня у формі діяльності і здатна до трансформації, при цьому вона обумовлена віковими особливостями особистості дитини [1, с. 3-4].

Соціальна робота з формування соціальної компетентності передбачає таку організацію виховного процесу, яка спрямована на забезпечення всебічного розвитку і виховання соціально компетентної особистості, готової до конструктивної взаємодії і соціально-значимої діяльності, що в подальшому сприятиме набуттю учнями досвіду успішного соціальної взаємодії, як в навчальній діяльності, так і в суспільному житті [5, с. 148-149].  
Управління процесом формування соціальної компетентності

## ТНПУ MAGISTERIUM

включає в себе:

- визначення цілей і бажаних результатів;
- співвідношення цих цілей з вимогами суспільства та особистості;
- визначення необхідних ресурсів, вибір методів і засобів досягнення результату;
- моніторинг процесу, його корекція і аналіз отриманих результатів[5, с. 149].

Умови формування соціальної компетентності школярів можна розділити на педагогічні та організаційні. До педагогічних умов відноситься: диференціація та індивідуалізація процесу формування соціальних компетентностей, кооперація, організація суб'єкт-суб'єктних відносин, створення ситуації успіху, створення комунікативних ситуацій. До організаційних умов відносяться: облік концептуальних засад формування соціальних компетентностей; навчальна кооперація; розвиваюче середовище; інтеграція навчальної та позанавчальної роботи; інтеграція предметів з урахуванням розвитку соціальної компетентності; забезпечення ролі вчителя як помічника, а не основного джерела отримання знання[3, с. 34-36].

Зміст процесу формування соціальної компетентності має відображати взаємодію школяра (розуміння себе; взаємодія з однолітками, в тому числі і в групі; взаємодія з дорослими (рідними, знайомими, педагогами), використовуючи форми, методи і засоби, що сприяють розвитку мотиваційного, когнітивного, діяльнісного і рефлексивного компонентів соціальної компетентності.

Вагоме значення в створенні умов для розвитку соціальної компетентності молодших школярів відіграють сформовані потреби і цінності, установка учнів на позитивна взаємодія з однолітками і дорослими [6, с. 2].

**Висновок.** Фахівці, що працюють над розвитком соціальної компетентності школярів, повинні мотивувати учнів на розвиток даної компетентності, озброїти їх знаннями і вміннями, які забезпечують ефективну взаємодію, формувати необхідні особистісні якості учнів, на основі культури суспільства розвивати їх особисту духовну культуру, сприяти розвитку організаційно-управлінських здібностей. Роботу з розвитку

## ТНПУ MAGISTERIUM

соціальної компетентності не можна обмежити разовими заходами, вона повинна носити систематичний характер. Школяра необхідно знайомити з традиціями, правилами поведінки, нормами взаємодії з однолітками і дорослими в різних життєвих ситуаціях. Також, потрібно вести роботу по згуртуванню дитячого колективу, залучати дітей до вироблення правил взаємодії, обговорювати з дітьми різні ситуації взаємодії і стратегії поведінки в них.

Загалом, формуючи соціальну компетентність, ми формуємо соціально активну індивідуальність дитини, яка здатна до ефективної взаємодії і самореалізації в соціумі, але не протиставляє себе йому і зберігає іншу людину як цінність.

### ***Список використаних джерел:***

1. Губогло М. Н. Особенности и условия формирования социальной компетентности детей младшего школьного возраста. Известия Института педагогики и психологии образования: Вопросы психологии, 2018.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно целевая основа компетентностного подхода в образовании. М., 2004. 40 с.
3. Крузе-Брукс О. А. Педагогическая модель формирования социальной компетентности учащихся младших классов. *Вестник НовГУ*. 2007. № 42. С. 34-36.
4. Лукьянова И. И. Базовые потребности как основа развития социальной компетентности подростков. *Психологическая наука и образование*. 2001. № 4. С.41-47.
5. Никитина Н. О., Баркунова О. В. Проблемы формирования социальной компетентности младших школьников. *Международный журнал экспериментального образования*. 2015. № 11-1. С. 148-149.
6. Серякова С. Б., Галакова О. В. Программное обеспечение развития социальной компетентности младших школьников во внеурочной деятельности. *Наука и школа*. 2013. №4.